

УДК 658.5

ОСОБЛИВОСТІ КОМПЛЕКСНОЇ ДІАГНОСТИКИ ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Череватенко О.М., к.е.н, доцент (УкрДУЗТ)

В статті обґрунтована необхідність постійного комплексного дослідження економічного потенціалу підприємства. З метою формування дієвої методики діагностики детально досліджено суть поняття «економічний потенціал підприємства» та його структуру (вона залежить, в першу чергу, від галузі та виду діяльності підприємства). На основі проведеного аналізу сформовано загальну для всіх підприємств методику діагностики економічного потенціалу підприємства, яка містить наступні етапи: вивчення структури економічного потенціалу, оцінка його величини і динаміки зміни стану і використання, визначення відповідності економічного потенціалу меті і задачам розвитку підприємства.

Ключові слова: економічний потенціал підприємства, структура економічного потенціалу підприємства, оцінка потенціалу підприємства, комплексна діагностика.

ОСОБЕННОСТИ КОМПЛЕКСНОЙ ДИАГНОСТИКИ ЭКОНОМИЧЕСКОГО ПОТЕНЦИАЛА ПРЕДПРИЯТИЯ

Череватенко О.Н., к.э.н, доцент (УкрГУЖДТ)

В статье обоснована необходимость постоянной комплексной диагностики экономического потенциала предприятия. С целью формирования действенной методики диагностики детально исследована сущность понятия «экономический потенциал предприятия» и его структура (она зависит, в первую очередь, от отрасли и вида деятельности предприятия). На основе проведенного анализа сформирована общая для всех предприятий методика диагностики экономического потенциала предприятия, которая включает следующие этапы: изучение структуры экономического потенциала, оценка его величины и динамики изменения состояния и использования, определение соответствия экономического потенциала целям и задачам развития предприятия.

Ключевые слова: экономический потенциал предприятия, структура экономического потенциала предприятия, оценка потенциала предприятия, комплексная диагностика.

FEATURES COMPREHENSIVE DIAGNOSTICS OF ECONOMIC POTENTIAL OF ENTERPRISE

Cherevatenko O.M., associate professor (UU of RT)

The article substantiates the need for ongoing comprehensive study of the economic potential of the enterprise. With the aim of forming an effective diagnostic techniques details the essence of the concept "economic potential of enterprise" and explored its structure (it depends, primarily, from industry and type of activity of the enterprise). On the basis of the analysis formed common to all businesses method of diagnostics of economic potential of the enterprise, which includes the following stages: study of the structure of economic potential, evaluation of its magnitude and dynamics of changes of condition and use, determination of compliance of the economic potential of the goals and objectives of the enterprise development.

Keywords: economic potential of the enterprise, structure of the economic potential of the enterprise, evaluation of the potential of the company, integrated diagnostics.

Постановка проблеми. В сучасних наукових дослідженнях все більше уваги приділяється такому поняттю як «економічний потенціал підприємства», який розглядають з позицій можливості (ресурсної і організаційно-управлінської) підприємства виробляти продукцію, що задовольняє потреби споживача.

Економічний потенціал пов'язаний з конкурентоспроможністю підприємства і тому з'являється необхідність обґрунтування управлінських рішень щодо його розвитку. Це вимагає вдосконалення підходів до оцінки і діагностики економічного потенціалу підприємства.

Аналіз досліджень та публікацій. Дослідженню економічного потенціалу присвячені роботи українських та російських вчених Акіфєва В.А., Батова Т.Н., Лапіна Є.В., Отенко І.П., Федоніна О.С., Рєпіної І.М., Олексюка О.І., Сосненко Л.С. та ін. [1-11], де вивчається сутність цього поняття, його структура, пропонуються підходи і методики оцінки економічного потенціалу, а також розглядаються методи і методики його діагностики.

При цьому аналіз економічного потенціалу представлений методами і методиками стратегічного аналізу, які не дають його повної і комплексної оцінки і відповідно погіршують якість схвалюваних управлінських рішень.

Мета статті. Це і зумовило мету статті – дослідження методологічних основ економічного потенціалу підприємства і виявлення підходів до формування методики комплексного аналізу економічного потенціалу підприємства.

Основний матеріал. Економічний потенціал підприємства (ЕПП) на сьогоднішній день є найважливішою економічною категорією. В різних джерелах під ЕПП розуміють широке коло понять: від ресурсів підприємства до максимально можливого обсягу продажів. Об'єктивною його складовою є взаємопов'язана сукупність всіх ресурсів, що використовуються на підприємстві, процесів їх трансформації, а також організаційної структури адекватної меті підприємства.

Слід зазначити, що у науковців немає єдиної думки щодо структури ЕПП. До основних складових відносять:

- техніко-технологічний потенціал — технічні і технологічні ресурси, які можуть бути задіяні підприємством; виробниче устаткування, сировина і матеріали, необхідні запаси і складські приміщення, способи приготування продукції, здатність оновлення технології і інші ресурси;

- кадровий потенціал — чисельність і кваліфікація кадрів, віковий і професійний потенціал, рівень трудової мотивації, наявність згуртованої команди, здібність до реалізації конкурентоспроможних ідей і т. д.;

- фінансовий потенціал — фінансовий стан підприємства, структури активів і пасивів, середній залишок готівки, ліквідні активи, доступність позикових засобів, наявність потенційних інвесторів і т. д.;

- інформаційний потенціал — доступ до інформації про зовнішнє і внутрішнє середовище підприємства, достовірність і своєчасність формування баз даних, культура узагальнення і обробки інформації і т. д.

Сьогодні виділяють і ринковий потенціал, як здатність господарюючого суб'єкта проводити і реалізовувати конкурентоспроможну продукцію, зберігаючи і (або) розширюючи свій сегмент ринку. В такому контексті ринковий потенціал підприємства розглядається як категорія, що враховує стан і зміну внутрішнього і зовнішнього середовища, а також встановлюючи їх тісний взаємозв'язок і взаємодію. Розвиток даного потенціалу є початковою умовою не тільки успішного функціонування на ринку, але і розвитку самого підприємства.

Аналізуючи структуру ЕПП вчені розрізняють ресурсний, організаційно-технічний і управлінський рівень [7]. Виділяють досягнутий потенціал і перспективний [6].

Слід зазначити, що існують відмінності між складовими економічного потенціалу підприємств різних галузей і видів діяльності.

Все це накладає відбиток і на методику проведення комплексної діагностики ЕПП, оскільки виникає необхідність дослідження особливостей формування і використання ЕПП для кожного конкретного підприємства. Тому першочерговим завданням повинен стати вибір схеми, що описує структуру ЕПП.

В той же час можна виділити загальні для всіх підприємств закономірності використання, формування і розвитку ЕПП. Вони пов'язані з тим, що ЕПП є складною економічною системою і відповідно йому притаманні властивості систем, а саме:

- ЕПП – це складна система пересічних характеристик його елементів, причому останні можуть тією чи іншою мірою заміщати один одного, тобто є альтернативними;

- ЕПП не можна сформувати на базі механічного додавання елементів, оскільки він є динамічним угрупованням;

- під час формування ЕПП діє закон синергії його елементів;

- ЕПП у вищих формах його виявлення може самостійно трансформуватися з повною нових складових елементів;

- елементи ЕПП повинні функціонувати одночасно і в сукупності, бо закономірності розвитку можливостей підприємства не можуть бути розкриті окремо, а тільки в їхньому поєднанні, що потребує досягнення збалансованого оптимального співвідношення між елементами;

- усі елементи потенціалу об'єктивно пов'язані з функціонуванням і розвитком підприємства, тобто, з одного боку, вони підлягають фізичному та техніко-економічному старінню, а з другого – вони чутливі до досягнень науково-технічного прогресу;

- складові потенціалу підприємства мають бути адекватними характеристиками продукції та послуг.

Така властивість як динамічність, свідчить про те, що необхідно проводити оцінку, як стану, так і тенденцій зміни ЕПП.

На думку Отенко І.П. [7], недоліком існуючих методик діагностики і оцінки ЕПП є те, що в їх основі лежить ресурсний підхід, що відображає тільки один з аспектів потенціалу. Комплексну оцінку ЕПП забезпечує визначення його величини і дослідження динаміки зміни його стану і використання.

В результаті діагностики ЕПП важливо зробити висновки про потенційні можливості, перспективи і умови подальшого розвитку підприємства, що припускає визначення

відповідності поточного стану ЕПП меті підприємства і рівню вирішуваних задач.

Сучасним інструментом вивчення процесів управління є параметричний аналіз, за допомогою якого виконується оцінка рівня досягнень меті підприємства, здібність системи управління до поступального самовдосконалення і саморозвитку і т.д.

Отже, відмінною рисою комплексної діагностики ЕПП повинне стати використання параметричного аналізу, специфічними функціями якого, є:

- дослідження економічних процесів в їх взаємозв'язку, що складаються під впливом об'єктивних економічних законів і чинників суб'єктивного порядку;

- виявлення позитивних і негативних чинників, кількісним вимірюванням їх дії на економіку господарюючих суб'єктів;

- розкриття тенденцій і пропорцій господарського розвитку, розкриття невживаних підприємством – об'єктом аналізу – внутрішньогосподарчих резервів;

- наукове обґрунтування і об'єктивна оцінка виконання маркетингових стратегій і програм, інвестиційних проектів, бізнес-планів; ухваленням оптимальних рішень в управлінні виробничо-господарською і фінансовою діяльністю підприємства.

Безпосередньо перед проведенням діагностики формується його мета і задача. Виходячи з вищевикладеного до числа найважливіших з них слід віднести:

- оцінку потенціалу розвитку і економічного зростання підприємства;

- оцінку структури ресурсного потенціалу відповідно меті підприємства;

- оцінку відповідності організаційної структури, рівня корпоративної культури меті підприємства;

- діагностику і аналіз достатності потенціалу підприємства для досягнення мети;

- оцінку збалансованості і пропорційності зростання становить ЕПП;

Не менше важливою задачею комплексної діагностики ЕПП є вибір інформаційної системи показників.

Для віддзеркалення природи, структури і взаємозв'язку між тими, що становлять ЕПП, необхідно ґрунтуватися на

наступних принципових підходах до складу показників:

- 1) показники повинні знаходитися в причинно-наслідковому взаємозв'язку;
- 2) показники не повинні дублювати один одного в окремих блоках;
- 3) показники повинні бути змінними і інформативними;
- 4) показники повинні бути пов'язаний із специфікою галузі, в якій функціонує підприємство;
- 5) показники повинні бути індикаторами ефективності інструментів управління, що використовуються;
- 6) показники повинні виявляти якісні зміни стану підприємства або його окремих підсистем;
- 7) показники повинні дозволяти вимірювання сильних або слабких сторін підприємства;
- 8) показники повинні бути пов'язаний із стратегічною метою розвитку;
- 9) система показників є відкритою і може бути відкоректований в процесі стратегічного розвитку.

Висновки. Таким чином, при дослідженні економічного потенціалу підприємства необхідно вивчити його структуру, оцінити його величину і динаміку зміни стану і використання, а також слід визначити відповідність економічного потенціалу меті і задачам розвитку підприємства.

Виділені в результаті проведеного дослідження підходи направлені на формування комплексної оцінки ЕПП, що дозволяє ухвалити обґрунтовані стратегічні управлінські рішення.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Акифьева В.А. Систематизация определеннй понятия «маркетинговый потенциал предприятия» [Электронный ресурс] / В.А. Акифьева, Т.Н. Батова // Современные проблемы науки и образования. — 2015. — № 1. — Режим доступа: www.science-education.ru/121-17435.
2. Гавва В.Н. Оценка потенциала предприятия и отрасли [Текст] / В.Н. Гавва – Харьков: Нац. аэрокосм. ун-т «Харьковский авиационный институт». - 2004. – 287 с.
3. Краснокутська Н.С. Потенціал підприємства: формування та оцінка: навч. посіб. [Текст] / Н.С. Краснокутська – К.: центр навчальної літератури. - 2005.- 352 с.
4. Лапин Е.В. Экономический потенциал предприятия [Текст] / Е.В. Лапин Лапин Е.В. – Сумы. Университетская книга. - 2004. – 360 с.
5. Лапин Е.В. Оценка экономического потенциала предприятия [Текст] / Е.В. Лапин – Сумы: Университетская книга. - 2004. – 360 с.
6. Лапин Е.В. Оценка экономического потенциала предприятия и механизм ее реализации [Текст] / Е.В. Лапин // Вісник СумДУ. - 2004. - № 9. – С. 109-123.
7. Отенко И.П. Методологические основы управления потенциалом предприятия [Текст] / И.П. Отенко – Харьков. - 2004. – 216 с.
8. Сосненко Л.С. Анализ экономического потенциала действующего предприятия [Текст] / Л.С. Сосненко – М.: Издательский дом «Экономическая литература». - 2003. – 208с.
9. Тимофеева Ю.В. Оценка экономического потенциала организации: финансово-инвестиционный потенциал [Текст] / Ю. В. Тимофеева // Экономический анализ: теория и практика. — 2009. — № 1. — С.43–53.
10. Управление экономическим потенциалом организации: учебн пособ [Текст] / А.П. Романов, Г.Г. Серебренников, В.М. Безуглая, О.В. Кириллина, М.К. Чарыкова. — Тамбов: Изд-во ФГБОУ ВПО «ТГТУ». - 2012. — 88 с.
11. Федонін О.С. Потенціал підприємства: формування та оцінка. Навчальний посібник. [Текст] / О.С. Федонін, І.М. Репіна, О.І. Олексюк – К.: КНЕУ. - 2003. – 316с.

*Рецензент д.е.н., професор УкрДУЗТ Дикань В.В.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДУЗТ Зубенко В.О.*